

CHORALIS CONSTANTINUS 500

A HABSBURG CSÁSZÁRI UDVAR ÉNEKES SZERTARTÁSAI A 15-16. SZÁZADI GYAKORLAT ALAPJÁN

VOCAL LITURGICAL MUSIC IN THE HABSBURG IMPERIAL COURT ACCORDING TO 15TH AND 16TH-CENTURY PRACTICES

Heinrich Isaac (c.1450-1517)

Születésének pontos idejét és helyét nem tudjuk. Feltehetően 1450 körül született Németalföldön, ahogy ezt az életének korai szakaszára vonatkozó itáliai forrásokból következtetni lehet, amelyekben „Arrigho de Ugho da Fiandra” említik.

Életéről elsőként 1484-ből van adatunk. Ekkor Lorenzo „il Magnifico” de Medici szolgálatában állt Firenzében. Itt a család által patronált három templom énekese és komponistája volt, valamint Lorenzo gyermekeinek zenei nevelését is ellátta. Gyakran komponált világi műveket is az udvar költőinek, vagy a család tagjainak verseire is. Giovanni Medici később X. Leó pápaként felkarolta és jelentős feladattal látta el idős tanítómesterét.

Isaac 10 évet töltött Firenzében, majd 1494-ben Lorenzo halála után két évvel távozott a városból, de nem örökre. A korai firenzei évek alatt megházasodott, és Lorenzo segítségével házat vásárolt a városban, közel a Medici palotához. Isaac távozása után felesége Firenzében maradt, így a komponista – amikor csak tehetette – hazlátogatott. Egy helyi intézménnyel kötött szerződése fennmaradt, miszerint ők gondoskodnak Isaac feleségének ellátásáról, ételt és bort szállítottak a házhoz évenkénti díjazás fejében.

Legközelebbi adatunk szerint 1496. novemberében csatlakozik I. Miksa császárhoz, aki ekkor Pisában állomásozik. A Habsburg udvar eddig kívül esett a németalföldi zeneszerzők „hatósugarán”, Isaac az első, aki a császár szolgálatában magas szintre juttatja, felvirágoztatja az udvar zenei életét.

1497. áprilisában már szerepel a neve a bécsi udvar fizetési jegyzékén, mint „udvari komponista”. A kedvező feltételek hatására feleségét is Bécsbe hozatja.

Az új pozíció megváltoztatja saját műveinek repertoárját. Németalföldön és Itáliában töltött idejéből elsősorban francia és olasz nyelvű világi darabjai maradtak fenn, ettől az időtől, pedig latin nyelvű motettái, liturgikus és ünnepi alkalmakra készített művei kerülnek előtérbe. Természetesen, a kor hagyománya szerint, felhasznál világi dallamokat is ezekhez az új művekhez. Az ausztriai és német területeken divatos „Lied” világi műfaját a francia chansonok művészi színvonalára emeli, és gyakran egyházi művekben is feldolgoz egy-egy ismert dallamot.

Másik jelentős újítása a különösen német területeken elterjedt „alternatim” gyakorlat továbbfejlesztése. Ez a gyakorlat az *ordinarium missae* tételreire volt jellemző, ami azt jelentette, hogy váltakozó módon, egy- és többszólamú részek felváltva követték egymást az egyes énekelt részekben belül. A XV-XVI. században az orgona és ének váltakozásáról is tudunk. Isaac ezt a gyakorlatot továbbfejleszti, és kiterjeszti a *proprium missae* tételreire is, kettős értelemben: egyrészt a fent leírtak szerinti váltakozás figyelembevételével, másrészt a *proprium missae* egyes tételreinek feldolgozását tekintve; vagyis az *introitus*, *alleluia/sequentia*, *communio* többszólamú, a köztes változó részek *graduale* és *offertorium* egyszólamú gregorián. Isaac pozíciója szerint műveit bécsi használatra komponálta, de gyakorta küldött darabokat Firenzébe, vagy más európai városokba, udvarokba. Bécs és Firenze mellett életének fontos helyszínei voltak még Torgau, Ferrara és Konstanz, ahol időről-időre megfordult.

Röviddel I. Miksával való találkozása után Bölcs Frigyes szász fejedelem udvari Kapellájának névsorában olvashatjuk Isaac nevét Torgauban, ahol ezután többször felbukkan. Még 1498 előtt felkerül a Habsburgok számadó könyvébe, és 1499-ben megfordul Firenzében is. Az 1505 körül keletkezett többszólamú mise anyagot tartalmazó kéziratban nagyrészt a torgauai Bölcs Frigyes számára komponált művek vannak. Ezeket később jelentősen átdolgozza és a bécsi gyakorlatba már ezek a felújított művek kerülnek, amikből Isaac halála után közel 50 évvel létrejön a *Choralis Constantinus* nyomtatványa.

Ferrarai látogatását egy 1502. szeptemberéből származó levél örökíti meg, melyet I. Ercole herceg egyik ügynöke küld urának: „*Felbívom Fenséged figyelmet, hogy Isaac énekes Ferrarában járt, és a „La-mi-la-sol-la-si-la-mi”, témára motettát szerzett, amely nagyon jó, s amellyel két nap alatt elkészült. Ebből mindazonáltal még nem lehet többre, csupán arra következtetni, hogy nagyon gyorsan dolgozik; azonkívül azonban úgy komponál, hogy munkája tetszik az embereknek. Úgy találom, hogy alkalmasabb lenne Fenséged szolgálatára, mint Josquin, mert szívélyesebb modorú és több újat ír. Igaz ugyan, hogy Josquin jobban komponál, de a saját feje és ízlése után megy, nem pedig az emberek kívánságát követi.*” A levél ellenére a herceg Josquin-t hívja meg udvarába komponistának.

Sokkal fontosabb Isaac kapcsolata a német Konstanz városával. Valamivel 1505. előtt Martin Vogelmayer volt a város orgonistája, akinek kézírásával van lejegyezve Isaac *Sub tuum praesidium* kezdetű motettája a St. Gall - MS 530 jelzetű kéziratban. Egy másik kódex (St. Gall - MS463/464) őrzi az ugyancsak Konstanzban keletkezett hatszólamú *Virgo prudentissima* motettáját. 1507-ben birodalmi gyűlést tartanak a városban, ahol Niccolò Machiavelli ünnepségén a komponista és felesége is részt vesznek. I. Miksának és a császári Kapellának ekkor Konstanz a székhelye. A katedrális püspöke, *Hugo von Hohenlandenberg* itt hallja Isaac liturgikus műveit, és valószínűleg ő veti fel a zeneszerzőnek a későbbi *Choralis Constantinus* ötletét.

Isaac életének utolsó szakaszában Ausztria liturgikus és világi zenéjének megújításán, jobbátételén fáradozik. Firenzében a Mediciek újra megerősödnek. Lorenzo halála után, Savonarola fellépésének hatására hatalmi helyzetük meggyengült, de ekkorra visszanyerik befolyásukat. Ebben nagy szerep jut Lorenzo fiának – akit Isaac még ifjúkorában tanított – Giovanni de Medicinek pápává választása, aki X. Leó néven uralkodott Rómában. A pápa 1514. május 13-án, közvetett módon levelet küld ifjúkori mesterének. Az üzenetet a Sixtus-kápolna Priorjára Nicolo da Pittis-re bízta. A pápa Isaac részére nyugdíjat biztosít 22 évvel azelőtti szolgálataiért, és arra kéri, hogy a Medici család ügyeinek intézésében,

befolyásuk visszaállításában segédkezzen Firenzében. Isaac a levél kapcsán felkeresi I. Miksát, és a pápa kérésére hivatkozva a császár szolgálatából való felmentését kéri. A császár elismerve és megköszönve eddigi szolgálatait, tekintélyes életjáradékban részesíti és elbocsátja. Isaac ezután visszatér Firenzébe és nem hivatalosan a Medici családot szolgálja, ügyeinek intézését felügyeli. Itt halt meg 1517. március 26-án.

Choralis Constantinus

A zenetörténet egyik legnagyobb vállalkozása.

1550-ben és 1555-ben Hieronymus Formschneider nürnbergi kiadónak köszönhetően jelent meg három kötet terjedelemben a teljes egyházi évet felölelő mise-proprium anyagokat tartalmazó kiadvány.

Az első kötet a vasárnapok szertartásához kapcsolódó tételeket közli. A második kötetben a nagyobb egyházi ünnepek (húsvét, pünkösd, mennybemenetel stb.) liturgikus tételei találhatóak, míg a harmadik kötetben a szentek ünnepeihez kapcsolódóan közöl műveket, kiegészítve néhány egyedi ünnep anyagával (akadnak duplikált alkalmak a második kötetrel összevetve, némileg eltérő liturgikus tételekkel), illetve néhány alternatív gyakorlat szerint megkomponált mise-ordinárium ciklus is helyet kapott az utolsó kötetben.

Próbáljuk áttekinteni ennek a hatalmas zenei kincsnek a keletkezésétől a nyomtatott megjelenéséig terjedő közel 50 évig tartó kalandos történetét!

A történet 1507-ig nyúlik vissza, amikor Heinrich Isaac a császári Kapella zeneszerzőjeként I. Miksa kíséretében Konstanz városában tartózkodik. Ekkor figyel fel rá a katedrális püspöke, és kéri fel egy teljes egyházi évet felölelő liturgikus énekanyag megkomponálására, a konstanzi katedrális számára. Isaac 1508. április 14-én megbízást kap a katedrális káptalanjától a fontosabb ünnepek (*etlich officia in summis festivitibus*) „Formuláinak” (*Formularies=alapelvek*) elkészítésére. A következő feljegyzés szerint 1508. május 18-án néhány elkészített „Formula” átdolgozására kéri. Végül a megbízástól számított 19 hónappal később, 1509. november 29-én a káptalan elfogadja a teljes mise-proprium anyag „Formuláit” (*1509 Ex parte Cancionales per ysaac transmissi*). „Formulák” alatt valószínűleg azt a tervet kell érteni, amiben Isaac rögzíti a megzenésítendő részek liturgikus szövegét és gregorián dallam-anyagát. Ezt a tervet Isaac hátralevő életében folyamatosan valósítja meg, a „Formulák” szerint sorra komponálja meg azok többszólamú részeit. Minden bizonnyal a katedrálisban e szerint az összeállítás szerint végezték a szertartásokat 1526-ig, amikor a protestánsok támadásai elől a káptalan menekülni kényszerült Konstanzból.

Isaac konstanzi kéziratái és azok másolatai – ezekben a nehéz időkben – egy augsburgi könyvkereskedő, Georg Willer tulajdonába kerültek, aki ezeket továbbadta Hans Ott részére, Nürnbergbe. Hans Ott felismerve a „Formulák” jelentőségét, felkéri zeneszerző barátját Ludvig Senfl személyében, hogy szerkessze meg a teljes anyagot a rendelkezésre álló kéziratok és másolatok segítségével, illetve a hiányzó részeket az „Formulák” alapján egészítse ki. Senfl a feladatot kiváló ötletnek és lehetőségnek találta. A nagyszerű komponista Isaac tanítványa volt, ahogy az önéletrajzi motettájából (*Lust hab ich g'habt zur Musica*) kiderül.

Mesterét 1515-ben közvetlenül követte a Habsburg udvar zeneszerzői állásában, amit Isaac halálának idején is betöltött. Művészi céljának tartotta Isaac tervét a császári udvar Kapellájában megvalósítani, de ebben megakadályozták. 1519-ben I. Miksa halálakor az Kapellát feloszlatták, Senfl-t elbocsátották. A zeneszerző hűsége korábbi mesteréhez töretlen maradt. 1520-ban ennek ékes bizonyítékát adja a *Liber Selectarum Cantionum* c. motettás kötet megjelenésével, melyben Isaac műveiből is többet közread.

Senfl-t új pozíciója Münchenbe, a bajor hercegi udvarba szólítja. Itt 1523-ban kapja azt a feladatot, hogy szervezzen udvari Kapellát. (Ebbe a kórusba nyer néhány évtized múlva Orlando di Lasso is felvételt mint énekes, majd az ő irányítása alatt éri el a müncheni Kapella a fénykorát.) Senfl, nem sokkal Münchenbe való megérkezése után hozzákezd Isaac műveinek másolásába. Nem véletlen, hogy a legfontosabb 4 kéziratos Isaac műveket tartalmazó forrás itt található (MSS 35-38). 1531-et írunk, amikor Hans Ott felkeresi Senfl-t tervével, aki ezután hosszú ideig dolgozik mestere hagyatékán. Hat évvel később, Ott egy másik kiadványának (*Novum et insigne opus musicum, 1537.*) előszavában beharangozza a készülő tervet: „*Isaaci pauca habere potui, sed facile id pensabimus proxima editione, qua Choralem cantum constantiensem, ut vocant vulgabimus*”. Anyagi nehézségek miatt a kötet nem tud megjelenni. Időközben Senfl 1542-1543 körül meghal, majd nemsokkal utána 1546-ban Hans Ott is. Senfl 1537-ben elkészült Isaac terveinek megszerkesztésével, a hiányzó részek kiegészítésével, összeállt a nagy mű, legalábbis erre utal, hogy halála utánról nincsenek mástól bejegyzések a kéziratban. A kiadvány Hieronymus Formschneiderhez kerül, aki 1550-ben adja ki a Choralis Constantinus I. kötetét, majd 1555-ben a II. és III. kötetet.

Több mint három évszázadnak kellett eltelnie, hogy modern átirásban is napvilágot lásson ez a sorozat. Az első két kötet modern kiadása kritikai jegyzetekkel 1898-ban és 1909-ben jelent meg Guido Adler és Anton Webern közreadásában. A korábbi erőfeszítések az 1950-es évek után felerősödtek a tekintetben, hogy alapos vizsgálat alá kerüljenek a „Formulák” egyes részei és a teljes kompozíciós sorozat. Régi Graduálék és Missálék, számos kézirat és nyomtatvány átvizsgálása történt meg a szóba jöhető egyházmegyéik területén, ahol ezek a művek liturgikus használatba kerülhettek.

A konstanzi püspökséghez tartozó nyomtatott Graduale nem került elő ebből az időből, csak kéziratos Missale. Ez alapján egyértelmű, hogy a Choralis Constantinus terve az ő felkérésükre készült. A második kötetben található három szent anyaga (St. Conrad, St. Pelagius és St. Geberhard) teszi egyértelművé, hogy Isaac ezt az összeállítást Konstanz számára írta. Ezek a szentek csak a helyi liturgiában szerepelnek. A második kötet „Formuláit” összevetve a Missaléval kiderül, hogy ez a kötet teljes egészében Konstanz számára készült. Azonban más a helyzet az első és harmadik kötetrel.

Ezek összevetése a konstanzi Missaléval mutatnak kisebb eltéréseket, sőt esetenként a „Formulák” nincsenek semmilyen összefüggésben a misekönyvvel. Ennek a két kötetnek a legfőbb forrásai a Senfl és társai által másolt müncheni kéziratok (MSS 35-38). Ezek több liturgikus könyvvel való összehasonlítása alapján a passauai nyomtatott Graduale, az 1511-ben Bécsben megjelent Graduale Pataviense vehető mintának a „Formulákat” illetően. E szerint a Graduale szerint végezték a bécsi császári Kapella liturgikus gyakorlatát.

Az első kötetben kapnak helyet az alábbi mise-proprium anyagok: (a) Szentháromság vasárnapja, (b) 23 pünkösd utáni vasárnap, (c) Adventi időszak vasárnapjai, (d) Vízkereszti időszak vasárnapjai, (e) Nagyböjti időszak vasárnapjai, a (f) Húsvéti időszak vasárnapjai és a (g) Mennybemenetel utáni vasárnap. A harmadik kötetben Senfl közreadásában a következő ünnepek tételei találhatóak: (a) Szentek közös részei, (b) 5 Tractus, (c) 17 „Formula” egyes szentek ünnepéhez és szentek közös részeihez kapcsolódva, amelyek közül 7 duplikált ünnep a második kötettel, valamint (d) 5 mise-ordinárium ciklus.

Senfl szándéka egyértelműen az volt, hogy Isaac által Konstanz felkérésére elkezdett zenei anyagot a „Formulák” alapján kiegészítse az egész egyházi évre, amihez még alternatív ordinárium sorozatot is illesztett, ami egy templomi kórus számára teljessé teszi a három kötetet. Az odaadó tanítvány megszerkesztette mestere teljes liturgikus zenei törekvéseit magába foglaló gyűjteményét. Egy dolog nem sikerült maradéktalanul, mégpedig az, hogy egy egyházmegye rítusa szerint álljon össze a teljes három kötet. Erre utal a sorozat második és harmadik részében található duplikált ünnepek sora (ami a teljes művet tekintve igencsak elenyésző). Ilyen módon kétféle gyakorlat szerint, a konstanzi és a passauai/bécsi rítus szerint áll össze a teljes sorozat.

Ezek szerint a *Choralis Constantinus* cím kissé félrevezető, hiszen az első és harmadik kötet csak a császári Kapella gyakorlata szerinti anyaggal készült el. Senfl megpróbálta megőrizni eredeti egységében az egyes ünnepek tételeit, az egyes tételek különálló részeit, ezért nem javított bele mesterének Konstanz számára összeállított második kötetének anyagába, így maradhatott meg ez a rítusok szerinti kettősség.

Több szempontból is nagy jelentőségű a *Choralis Constantinus* megjelenése. A kötetben rögzített előadói gyakorlatnak középkori gyökerei vannak. Az első többszólamú művek – melyek liturgikus használatra, ezen elv szerint készültek – a XII- XIII. századból maradtak fent. Legfontosabb forrásuk a francia *Notre Dame-i iskola* két alakjának *Leoninus*nak és *Perotinus*nak műveit is tartalmazó *Magnus liber organi* nevet viselő kottás kézirat. Isaac korából tudunk több zeneszerzőről is, akik ezt a gyakorlatot egy-egy proprium sorozat erejéig alkalmazták, ám sem kortársainak, sem a késői utódoknak nem sikerült ezt a teljes egyházi év alkalmaira kiterjesztenie. Ismerünk nagynevű komponistákat, akik kísérletet tettek erre vonatkozóan, de vagy nem lett teljesen kidolgozott művük, vagy nem is maradt belőle fenn kézzelfogható adat, csak írásos források utalnak erre. Ilyen például *William Byrd: Gradualia* sorozata, vagy *Giovanni Pierluigi da Palestrina: Gradualia* terve.

A XVI. század közepén, a német kottakiadásban ritkaság volt, hogy külön kiadványt jelentessenek meg egy szerző műveiből, főleg hogyha az illető nem német születésű. Heinrich Isaac volt az első, aki ilyen megtiszteltetésben részesült. Ez a mű az utókorra hagyományozza a korabeli német egyházzenei gyakorlatot, I. Miksa császár és más jeles fejedelmek udvarainak énekes hagyományát.

Ez az első olyan jellegű kiadvány, amelyet a későbbi összkiadások (*Opera omnia*) előfutárának tekinthetünk.

Liturgikus szempontból pedig, a megjelenés után az első rész, a vasárnapok anyagát tartalmazó kötet alapján folytak a vasárnapi szentmisék a Habsburg udvarban, és ez a gyakorlat elterjedt egész Ausztriában, Németországban és a svájci egyházban, aminek rövid időn belül a reformáció terjedése szabott gátat.

Szent János és Szent Pál vértanúk

János és *Pál* római testvérpár volt: Julianus Apostata idejében együtt szenvedtek vértanúságot (362). A Coelius hegyén álló lakóházukat templommá alakították át. Közbenjárásukat egyes vidékeinken a nép égháború idején tartja foganatosnak. Ausztria, Cseh- és Morvaországban, Szlovéniában hasonlóképpen időjárás patrónusként tisztelik őket.

Tiszteletüket legújabbán az antik Dioskuros-hagyománnyal, Castor és Pollux alakjával és ünnepével hozzák kapcsolatba. Az osztrák és bajor népi barokkban falusi kápolnák, helyi jelentőségű búcsújáróhelyek oltárain az időjárás patrónusaiként (Wetterherr) tűnnek föl.

A nap az aratás, egyúttal a nagy nyári zivatarok idejére esik. Elsősorban ezért fejlődött ki egyelőre ismeretlen liturgikus körülmények között viharokat fékező patronátusuk, amelyre az Érdy-kódexben is olvasható legendájuk még nem tartalmaz semmiféle utalást. Középkori misekönyveink számon tartják ugyan, de patrocíniumukkal, ábrázolásukkal ekkor még nem találkozunk.

János és Pál emlékezete ünnepélyes gyertyaszentelési szertartással kapcsolódik össze – vélhetően ferences hagyomány alapján. A templom előtt mézesbábosok és gyertyaöntők sátrai sorakoztak, ahonnan a hívek a család gyertyáit beszerezték. Ezeket a gyertyákat *János* és *páli gyertya* névvel illetik. Bizonyos területeken a napot félünnepnek tekintik, és ilyenkor egy-egy doboz gyufát is megszentelnek. Ez a *szentelt gyufa* csak a szentelt gyertya meggyújtására szolgálhat.

A szertartás az egyes magyarországi tájegységek ferencendi templomaiban is élt.

Az áldás szövegét sem a *Rituale Romanum*, sem hazai rituáléink nem közlik. Nyilván eltűrt helyi, illetőleg rendi gyakorlat nyomán került egy hazai, ferences ihletésű barokk ájtatossági könyv, az *Arca Domini* szentelményei közé: *Benedictio Candelarum in die SS. Joannis & Pauli contra grandines & tempestates*.

A szentelmény feltevések szerint onnan ered, hogy a *Giovanni e Paolo* római stációtemplom lévén, a nagyböjt első péntekjén itt gyülekeztek a hívek istentiszteletre. A mise evangéliuma a Hegyi Beszédből való és többek között ezeket

mondja: *szeressétek ellenségeiteket... hogy fiaí legyetek Atyátoknak, ki a mennyekben vagyon, ki napját fölkelti jókora és gonoszokora, s esőt ad az igazáknak és hamisáknak.* E részletet évről-évre ebben a templomban hallották.

A szertartást ihlette azonban az ünnepükre rendelt antifóna is: *Isti sunt duae olivae...* Ez a liturgikus szöveg egyébként a Jelenések Könyve következő verseinek (11, 4–6) átköltése, illetőleg alkalmazása: *ez a két olajfa és a két gyertyatartó, mely a föld Urának a színe előtt áll. Ha valaki bántja őket, tűz csap ki szájukból és fölemészti az ellenséget. És ha bárki is árt nekik, a halál fiaí. Hatalmuk van arra, hogy bezárják az eget, hogy ne essék eső küldetésük napjaiban. Hatalmuk van arra is, hogy a vizet vérré változtassák és annyi csapással sújtsák a földet, amennyivel csak akarják.*

SS. IOANNI & PAULI, MARTYRUM

Hymnus – Heinrich Finck
Sanctorum meritis inclita gaudia
pangamus, socii gesta que fortia
Nam gliscit animus promere cantibus
Victorum genus optimum.

Szt. Mihály Templom (2009. június 26., 19.00)
Hymnus – Heinrich Finck
Szentek érdemeit, és hősi tetteit,
s vidám ünnepeit zengjük most, társaim,
lelkünk gerjedezik, hogy kezdje himnuszát,
bátor győztesek énekét.

St. Michael's Church (26. June, 2009. at 7.00 PM)
Hymnus – Heinrich Finck
The merits of the Saints, the toils they bravely
bore,
The love that never faints, their glory
evermore, —
For these the Church today pours forth her
joyous lay;
What victors wear so rich a bay?

Ad aspersionem aqua benedicta
Tomás Luis de Victoria:
Asperges me hysopo et mundabor lavábis me
et super nivem dealbabor.
Ps. Miserere mei Deus secundum
misericórdiam tuam iuxta multitudinem
miseratiónum tuarum dele iniquitates meas.
Glória Patri et Filio et Spirítui Sancto sicut
erat in princípío et nunc et semper et in
sæcula sæculórum. Amen.

Ad aspersionem aqua benedicta
Tomás Luis de Victoria:
Hints meg izsóppal és megtisztulok, moss
meg és a hónál fehérebb leszek!
Ps. Könyörülj rajtam, Istenem, hiszen
irgalmas és jóságos vagy, mérhetetlen
irgalmadban törd el gonoszságomat!
Dicsőség az Atyának és Fiúnak és Szentlélek
Istennek. Miképpen kezdetben vala, most és
mindenkor és mindörökkön örökké. Ámen.

Ad aspersionem aqua benedicta
Tomás Luis de Victoria:
Thou shalt sprinkle me, Lord, with hyssop
and I shall be cleansed; thou shalt wash me,
and I shall be made whiter than snow. Have
mercy on me, O. God, according to thy great
mercy.
Glory be to the Father and to the Son and to
the Holy Spirit. As it was in the beginning, is
now, and ever shall be, world without end.
Amen.

V) Osténde nobis, Dómine, misericórdiam
tuam.
R) Et salutáre tuum da nobis.
V) Dómine exáudi oratiónum meam.
R) Et clamor meus ad te véniat.
V) Dóminus vobíscum.
R) Et cum Spirítu tuo.
Orémus! Exáudi nos, Dómine sancte, Pater
omnípotens, atérne Deus: et míttre dignéris
sanctum Angelum tuum de cælis; qui
custódiat, főveat, próteget, visitet, atque
deféndat omnes habitántes in hoc habitáculo.
Per Christum Dóminum nostrum. R) Amen.

Mutasd meg, Uram, nekünk irgalmasságotat.
És szabadításodat add meg nekünk.
Uram, hallgasd meg könyörgésemet.
És kiáltásom jusson eléd.
Az Úr legyen veletek.
És a te lelkeddel.
Könyörögjünk. Hallgass meg minket,
szentséges Urunk, mindenható Atyánk, örök
Isten, és küldd el kegyesen az égből szent
angyalodat, ki őrizze, ápolja, oltalmazza,
látogassa és védelmezze e háznak minden
lakóját. A mi Urunk Krisztus által. Ámen.

Show us, Lord, Your mercy.
And grant us Your salvation.
O Lord, hear my prayer.
And let my cry come unto You.
May the Lord be with you.
And with your spirit
Let us pray. Hear us Lord, holy Father,
almighty and eternal God; and graciously send
Your Holy Angel from heaven to watch over,
to cherish, to protect, to abide with, and to
defend all who dwell in this house. Through
Christ our Lord. Amen.

Introitus – Heinrich Isaac:
Choralis Constantinus II.
Multæ tribulatiónes iustórum, et de his
ómnibus liberávit eos Dóminus: Dóminus
custódit ómnia ossa eórum: unum ex his non
conterétur.
Ps. Benedícam Dóminum in omni témpore:
semper laus eius in ore meo.
Glória Patri et Filio et Spirítui Sancto sicut
erat in princípío et nunc et semper et in
sæcula sæculórum. Amen.

Introitus – Heinrich Isaac:
Choralis Constantinus II.
Az igazakat sok szenvedés éri, de őket az Úr
mindegyikből kimentí: megórzí az Úr minden
csontjukat, egy sem törík el belőlük.
Ps. Áldom az Urat minden időben, ajkamon
van dicsérete szüntelen.
Dicsőség az Atyának és Fiúnak és Szentlélek
Istennek. Miképpen kezdetben vala, most és
mindenkor és mindörökkön örökké. Ámen.

Introitus – Heinrich Isaac:
Choralis Constantinus II.
Great are the troubles of the righteous: but
the Lord delivereth him out of all.
He keepeth all his bones: so that not one of
them is broken.
Ps. I will always give thanks unto the Lord: his
praise shall ever be in my mouth.
Glory be to the Father, and to the Son, and to
the Holy Ghost. As it was in the beginning, is
now, and ever shall be, world without end.
Amen.

Ludwig Senfl:
Missa super Per signum Crucis
Kýrie, eléison.
Kýrie, eléison.
Kýrie, eléison.
Christe, eléison.
Christe, eléison.
Christe, eléison.
Kýrie, eléison.
Kýrie, eléison.
Kýrie, eléison.

Ludwig Senfl:
Missa super Per signum Crucis
Uram, irgalmazz!
Uram, irgalmazz!
Uram, irgalmazz!
Krisztus, kegyelmezz!
Krisztus, kegyelmezz!
Krisztus, kegyelmezz!
Uram, irgalmazz!
Uram, irgalmazz!
Uram, irgalmazz!

Ludwig Senfl:
Missa super Per signum Crucis
Lord, have mercy.
Lord, have mercy.
Lord, have mercy.
Christ, have mercy.
Christ, have mercy.
Christ, have mercy.
Lord, have mercy.
Lord, have mercy.
Lord, have mercy.

Ludwig Senfl:
Missa super Per signum Crucis
Glória in excelsis Deo et in terra pax
homínibus bonæ voluntátis. Laudámus te,

Ludwig Senfl:
Missa super Per signum Crucis
Dicsőség a magasságban Istennek, és a földön
békesség a jóakarátú embereknek. Dicsóítünk

Ludwig Senfl:
Missa super Per signum Crucis
Glory to God in the highest. And on earth peace
to people of good will. We praise You. We

benedicimus te, adoramus te, glorificamus te, gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam, Dómine Deus, Rex cælestis Deus Pater omnipotens, Dómine Fili unigénite, Iesu Christe, Dómine Deus, Agnus Dei, Fílius Patris, qui tollis peccata mundi, miserere nobis; qui tollis peccata mundi, súcipe deprecationem nostram. Qui sedes ad dexteram Patris, miserere nobis. Quóniam tu solus Sanctus, tu solus Dóminus, tu solus Altíssimus, Iesu Christe, cum Sancto Spíritu: in glória Dei Patris. Amen.

Graduale – Graduale Pataviense

Ecce quam bonum, et quam iucúndum habitáre fratres in unum! V) Sicut unguéntum in cápíte, quod descendit in barbam, barbam Aaron.

Alleluia – Heinrich Isaac:

Choralis Constantinus II.

V) Isti sunt duæ olivæ et duo candelabra lucentia ante Dominum habent potestatem claudere cælum nubus et aperire portas eius quia linguæ eorum claves cæli factæ sunt.

Alleluia – Graduale Pataviense

V) Iusti epuléntur, et exúltent in conspéctu Dei: delecténtur in lætítia.

Ludwig Senfl:

Missa super Per signum Crucis

Credo in unum Deum, Patrem omnipoténtem, factórem cæli et terræ, visibílium ómnium et invisibílium. Et in unum Dóminum Iesum Christum, Fílium Dei unigénitum, et ex Patre natum ante ómnia sæcula. Deum de Deo, lumen de lúmine, Deum verum de Deo vero, génitum, non factum, consubstantiálem Patri: per quem ómnia facta sunt. Qui propter nos hómines et propter nostram salútem descendit de cælis. Et incarnátus est de Spíritu Sancto ex María Vírgine, et homo factus est. Crucifixus étiám pro nobis sub Póntio Pilátó; passus et sepúltus est, et resurréxit tértia die, secúndum Scriptúras, et ascéndit in cælum, sedet ad dexteram Patris. Et íterum ventúrus est cum glória, iudicáre vivos et mórtuos, cuius regní non erit finis. Et in Spíritum Sanctum, Dóminum et vivificántem: qui ex Patre Filióque procedit. Qui cum Patre et Filio simul adorátur et conglorificátur: qui locútus est per prophétas. Et unam, sanctam, catholicam et apostólicam Ecclesiám. Confiteor unum baptísma in remissionem peccatórum. Et expécto resurrectionem mortuórum et vitam ventúri sæculi. Amen.

Offertorium – Graduale Pataviense

Gloriabúntur in te omnes qui díligunt nomen tuum, quóniam tu, Dómine, benedíces iustos: Dómine, ut scuto bonæ voluntátis tuæ coronásti eos.

téged, áldunk téged, imádunk téged, magasztalunk téged, hálat adunk neked nagy dicsőségedért, Urunk és Istenünk, mennyei Király, mindenható Atyaisten. Urunk, Jézus Krisztus, egyszülött Fiú, Urunk és Istenünk, Isten Báránya, az Atyának Fia, te elveszed a világ bűneit, irgalmaz nekünk; te elveszed a világ bűneit, hallgasd meg könyörgésünket. Te az Atya jobbán ülsz, irgalmaz nekünk. Mert egyedül te vagy a Szent, te vagy az Úr, te vagy az egyetlen Fölség, Jézus Krisztus, a Szentlélekkel együtt, az Atyaisten dicsőségében. Amen.

Graduale – Graduale Pataviense

Íme, mily jó és mily gyönyörűsleges, ha együtt laknak a testvérek. V) Olyan az, mint a kenet a fejen, mely lecsordul a szakállra, Áron szakállára.

Alleluia – Heinrich Isaac:

Choralis Constantinus II.

V) Olajfák és világító szövétnekek ők ketten az Úr előtt. Hatalmuk van az eget föllegekkel elzárni és megnyitni kapuit, minthogy az ő nyelvük a mennyország kulcsává tétetett.

Alleluia – Graduale Pataviense

V) Az igazak az Isten előtt vígan lakmároznak, s örömlükben vigadoznak.

Ludwig Senfl:

Missa super Per signum Crucis

Hiszek az egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek, minden láthatónak és láthatatlannak Teremtőjében. Hiszek az egy Úrban, Jézus Krisztusban, Isten egyszülött Fiában, aki az Atyától született az idő kezdete előtt. Isten az Istentől, Világosság a Világosságtól, valóságos Isten a valóságos Istentől, született, de nem teremtmény, az Atyával egylényegű; és minden általa lett. Értünk, emberekért, a mi üdvösségünkért leszállott a mennyből. Megtestesült a Szentlélek erejéből Szűz Máriától, és emberré lett. Poncius Pilátus alatt értünk keresztre feszítették, kínhalált szenvedett és eltemették. Harmadnapra feltámadott az Írások szerint, fölment a mennybe, ott ül az Atyának jobbán, de újra eljön dicsőségben, ítélni élőket és holtakat, és országának nem lesz vége. Hiszek a Szentlélekben, Urunkban és éltetőnkben, aki az Atyától és a Fiútól származik; akit éppúgy imádunk és dicsőítünk, mint az Atyát és a Fiút. Ő szólt a próféták szavával. Hiszek az egy, szent, katolikus és apostoli Anyaszentegyházban, vallom az egy keresztséget a bűnök bocsánatára, várom a holtak feltámadását és az eljövendő örök életet. Ámen.

Offertorium – Graduale Pataviense

Dicselkedjenek mindazok benned, kik szeretik nevedet, mert te, Uram, az igazat megáldod és pajzsként borítod reánk, Uram, jóakarodat.

bless You. We worship You. We glorify You. Lord God, heavenly King, God the Father almighty. Lord Jesus Christ, the Only-begotten Son. Lord God, Lamb of God, Son of the Father. You who take away the sins of the world, have mercy on us. You who take away the sins of the world, receive our prayer. You who sit at the right hand of the Father, have mercy on us. For You alone are holy. You alone are Lord. You alone are the Most High, Jesus Christ, with the Holy Spirit, in the Glory of God the Father. Amen.

Graduale – Graduale Pataviense

Behold, how good and joyful a thing it is: brethren, to dwell together in unity! V) It is like the precious ointment upon the head, that ran down unto the beard: even unto Aaron's beard

Alleluia – Heinrich Isaac:

Choralis Constantinus II.

V) These are like twin olive trees, and like twin candlesticks, they give light in the presence of the Lord; these have power to shut the heavens with clouds, and have power to open again the gates thereof, for their tongues are become keys of the kingdom of heaven.

Alleluia – Graduale Pataviense

V) Let the righteous be glad and rejoice before God: let them also be merry and joyful.

Ludwig Senfl:

Missa super Per signum Crucis

I believe in one God, The Father Almighty, Maker of heaven and earth, and of all things visible and invisible. And in one Lord, Jesus Christ, the Only-begotten Son of God. Born of the Father before all ages. God of God, Light of Light, true God of true God. Begotten, not made, of one substance with the Father. By whom all things were made. Who for us men and for our salvation came down from heaven. And became incarnate by the Holy Spirit of the Virgin Mary: AND WAS MADE MAN. He was also crucified for us, suffered under Pontius Pilate, and was buried. And on the third day He rose again according to the Scriptures. He ascended into heaven and sits at the right hand of the Father. He will come again in glory to judge the living and the dead and His kingdom will have no end. And in the Holy Spirit, the Lord and Giver of life, Who proceeds from the Father and the Son. Who together with the Father and the Son is adored and glorified, and who spoke through the prophets. And one holy, Catholic and Apostolic Church. I confess one baptism for the forgiveness of sins and I await the resurrection of the dead and the life of the world to come. Amen.

Offertorium – Graduale Pataviense

Thou defendest them; they that love thy Name shall be joyful in thee; For thou, Lord, wilt give thy blessing unto the righteous: and with thy favourable kindness wilt thou defend him as with a shield.

Ludwig Senfl:
Missa super Per signum Crucis
Sanctus, sanctus, sanctus Dóminus Deus
Sábaoth.
Pleni sunt caeli et terra glória tua.
Hosanna in excélsis.
Benedictus qui venit in nómine Dómini.
Hosanna in excélsis.

Francisco Guerrero:
Pater noster, qui es in caelis, sanctificetur
nomen tuum; Adveniat regnum tuum. Fiat
voluntas tua sicut in caelo et in terra. Panem
nostrum quotidianum da nobis hodie, Et
dimitte nobis debita nostra, sicut et nos
dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos
inducas in tentationem; sed libera nos a malo.
Amen.

Ludwig Senfl:
Missa super Per signum Crucis
Agnus Dei, qui tollis peccáta mundi: miserére
nobis.
Agnus Dei, qui tollis peccáta mundi: miserére
nobis.
Agnus Dei, qui tollis peccáta mundi: dona
nobis pacem.

Communio – Heinrich Isaac:
Choralis Constantinus II.
Et sí coram homínibus torménta passí sunt,
Deus temptávit eos: tamquam aurum in
fornáce probávit eos, et sicut holocáusta
accépit eos.

Motetta – Heinrich Finck
Hic nempe mundi gaudia,
Et blandimenta noxia
Caducarite deputans
Pervenit ad caelestia.

Ludwig Senfl:
Missa super Per signum Crucis
Szent vagy, szent vagy, szent vagy, mindenség
Ura, Istene.
Dicsőséged betölti a mennyet és a földet.
Hozsanna a magasságban.
Áldott, aki jön az Úr nevében.
Hozsanna a magasságban.

Francisco Guerrero:
Mi Atyánk, aki a mennyekben vagy,
szenteltesd meg a te neved, jöjjön el a te
országod, legyen meg a te akaratod, amint a
mennyekben úgy a földön is. Mindennapi
kenyerünket add meg nekünk ma, és bocsásd
meg vétkeinket, miképpen mi is
megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek, és ne
vígyminket a kísértésbe, de szabadíts meg a
gonosztól. Ámen.

Ludwig Senfl:
Missa super Per signum Crucis
Isten Báránnya, te elveszed a világ bűneit:
irgalmazz nekünk.
Isten Báránnya, te elveszed a világ bűneit:
irgalmazz nekünk.
Isten Báránnya, te elveszed a világ bűneit: adj
nekünk békét.

Communio – Heinrich Isaac:
Choralis Constantinus II.
És ha kint szenvedtek is az emberek
szemében, Isten tette próbára őket,
megvizsgálta őket, mint az aranyat a kohóban
s elfogadta őket egészen eléggő áldozat
gyanánt.

Motetta – Heinrich Finck
Világ tünékeny bájjait,
kényelmét, cselvetéseit
ő bölcsen tartja semminek,
s elérte így a mennyeket.

Ludwig Senfl:
Missa super Per signum Crucis
Holy, Holy, Holy
Lord God of Hosts.
Heaven and earth are filled with your glory.
Hosanna in the highest.
Blessed is He Who comes in the Name of the
Lord.
Hosanna in the highest.

Francisco Guerrero:
Our Heavenly Father, hallowed be Thy
Name. Thy Kingdom come, Thy Will be
done, on Earth, as it is in Heaven. Give us
this day our daily bread, and forgive us our
trespasses, as we forgive those who trespass
against us. And lead us not into temptation,
but deliver us from evil. Amen.

Ludwig Senfl:
Missa super Per signum Crucis
Lamb of God, Who take away the sins of the
world, have mercy on us.
Lamb of God, Who take away the sins of the
world, have mercy on us.
Lamb of God, Who take away the sins of the
world, grant us peace.

Communio – Heinrich Isaac:
Choralis Constantinus II.
Then you will find favor and good
understanding, in the sight of God and
people. Trust in the Lord with all your heart,
and do not rely on your own understanding.

Motetta – Heinrich Finck
By wisdom taught he learn'd to know
The vanity of all below,
The fleeting joys of earth disdain'd,
And everlasting glory gain'd.

C O R V I N A C O N S O R T

w w w . c o r v i n a c o n s o r t . f w . b u

Szemkeő-Martin Orsolya, Draskóczy Balázs, Kalmanovits Zoltán, Mizsei Zoltán